

بررسی جایگاه و ضرورت آموزش حقوق بشر برای دستیابی به صلح

حسین صنوبر

دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق بشر دانشگاه تهران، تهران، ایران.

hossein.senobar.99@gmail.com

چکیده

رعایت همه‌جانبه حقوق بشر برای زندگی در جامعه‌ای عادلانه و صلح آمیز ضروری است و از جایگاه مهم و منحصر به فردی در جامعه بین‌الملل و حقوق بین‌الملل برخوردار است و از باب گستره وسیع آن توسط اسناد مختلف بین‌المللی به جنبه‌ها و زوایای مختلف آن پرداخته شده است اما برای استیفای کامل حقوق بشر نمی‌توان به صورت یک‌جانبه صرفاً متوسل به اقدامات سازمان‌های بین‌المللی شد و در کنار تمامی تلاش‌های علمی، نهادی و اجرایی، یک همراهی مستمر، فعالانه و آگاهانه و فعالیت هدفمند و آینده‌نگرانه از سوی مردم با اراده فراسازمانی و فرامنطقه‌ای ضروری است. این نقش‌آفرینی فعالانه مردم نیازمند ملزوماتی است. یکی از تجهیزات و ملزومات این مسیر آشنایی و آگاهی مردم است. این نیاز به آگاهی و اطلاع عموم از حقوق را می‌توان از طریق آموزش تامین کرد. آموزش حقوق بشر نقشی اساسی در توانمندسازی افراد برای درک حقوق و آزادی‌های خود، دفاع از خود و دیگران در برابر نقض حقوق بشر، مشارکت فعال در جامعه و ایجاد تغییرات مثبت دارد. مقوله آموزش فرایندی مستمر است که با بهره‌گیری مناسب از ابزار قدرتمند تکرار می‌توان پایه‌های آن را تقویت کرد و با تکیه بر رویه‌های تکرارپذیر و هدفمند، دستیابی به هدف تسهیل می‌یابد. در این نوشتار با روش توصیفی تحلیلی و با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای جایگاه و ضرورت آموزش در زمینه تحقق حقوق بشر و دستیابی به صلح مورد بررسی و تبیین قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: آموزش، حقوق بشر، صلح، استمرار، مشارکت فعال، آگاهی.

مقدمه

آموزش حقوق بشر فرایندی مستمر و پویا است که به دنبال ارتقای آگاهی، دانش و مهارت‌های افراد در زمینه حقوق و آزادی‌های بنیادی بشر است. این آموزش نقشی کلیدی در ترویج صلح، عدالت و توسعه پایدار ایفا می‌کند و به افراد توانایی می‌دهد تا در جهت احقاق حقوق خود و دیگران گام بردارند. آموزش حقوق بشر فرایندی است که به افراد دانش، مهارت و نگرش‌هایی می‌دهد که برای درک، دفاع و اعمال حقوق خود و دیگران لازم است. آموزش حقوق بشر یک فرآیند مداوم است که باید در طول زندگی ادامه یابد. افزایش آگاهی از حقوق بشر، ترویج درک و احترام به حقوق بشر، توسعه مهارت‌هایی برای اعمال حقوق بشر، توانمندسازی افراد برای مشارکت در جامعه و ترویج صلح و عدالت می‌توانند از مهمترین اهداف آموزش حقوق بشر به شمار آیند.

اهمیت این موضوع به حدی است که از زمان تاسیس سازمان ملل متحد ترویج و حمایت از حقوق بشر یکی از مهمترین نگرانی‌ها و زمینه‌های اصلی کاری آن بوده است (نواب دانشمند، ۱۳۸۶) و لذا در بسیاری از قطعنامه‌های مجمع عمومی سازمان ملل متحد، یونسکو و دیگر نهادهای تخصصی سازمان ملل متحد به لزوم گسترش آموزش حقوق بشر اشاره شده است (صمدی و دیگران، ۱۴۰۰).

آموزش حقوق بشر نقشی حیاتی در ترویج و تحقق حقوق بشر در سراسر جهان ایفا می‌کند. با سرمایه‌گذاری در آموزش حقوق بشر، می‌توان به نسل‌های آینده کمک کرد تا در دنیایی عادلانه‌تر، صلح‌آمیزتر و انسانی‌تر زندگی کنند چراکه به افراد توانایی می‌دهد تا در جهت احقاق حقوق خود و دیگران گام بردارند (مرزوقی و دیگران، ۱۳۹۶)، به ترویج صلح، عدالت و توسعه پایدار کمک می‌کند، به ارتقای آگاهی و مسئولیت‌پذیری در قبال حقوق بشر در جامعه می‌پردازد، به افراد توانایی می‌دهد تا در برابر نقض حقوق بشر سکوت نکنند و از قربانیان حمایت کنند و به ایجاد جامعه‌ای عادلانه و انسانی‌تر کمک می‌کند. در واقع بهره‌مندی از حقوق بنیادین بشری در برخورداری از آموزش حقوق بشر امکان‌پذیر است (باقری حامد، ۱۳۹۸). لذا هدف نهایی از آموزش حقوق بشر ترویج و حمایت از حقوق بشر است (رحمتی فر و گنجعلی دارانی، ۱۳۹۸) چراکه ارتقای آگاهی عموم نسبت به حقوق بشر، نحوه اجرا و ابزارهای تضمین آن را فراهم می‌کند (صمدی و دیگران، ۱۴۰۰).

آموزش حقوق بشر باید بر اساس اصل کرامت ذاتی و برابر همه انسان‌ها باشد. همه افراد مستحق احترام و برخورداری از حقوق و آزادی‌های اساسی هستند. آموزش حقوق بشر باید بر برابری و عدم تبعیض تأکید کند. این بدان معناست که همه افراد باید در برابر قانون برابر باشند و از حقوق و آزادی‌های خود بدون هیچ گونه تبعیضی بر اساس نژاد، قومیت، جنسیت، مذهب، معلولیت یا هر وضعیت دیگری برخوردار شوند. آموزش حقوق بشر باید عدالت را به عنوان یک ارزش اساسی ترویج کند و همه افراد باید به فرصت‌ها و منابع به طور عادلانه دسترسی داشته باشند و با آنها با احترام و کرامت رفتار شود.

هدف از این پژوهش بررسی جایگاه و ضرورت آموزش در زمینه تحقق حقوق بشر است.

۱. فلسفه ضرورت آموزش در زمینه تحقق حقوق بشر

بر اساس ماده ۱ منشور ملل متحد یکی از اهداف تاسیس سازمان ملل حفظ صلح و امنیت بین‌المللی و پیشبرد و تشویق احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی برای همه افراد بدون تمایز از حیث نژاد، جنسیت، زبان یا مذهب است. حمایت و ارتقای حقوق بشر از اهداف تاسیسی سازمان‌های بین‌الدولی دیگری نیز می‌باشد. ولیکن برای استیفای کامل حقوق بشر و ایجاد و برقراری صلح بین‌الملل نمی‌توان به صورت یکجانبه صرفاً متوسل به اقدامات دولت‌ها یا سازمان‌های بین‌المللی شد. سازمان‌های بین‌المللی اصلی مسئول برای حمایت و ترویج حقوق بشر و برقراری صلح، در انجام رسالت خود ناموفق بوده‌اند و در برخی موارد برنامه‌های آنها با شکست مواجه شده است. سپردن پروژه برقراری صلح و ارتقای حقوق بشر به دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی بدون وجود تضمین‌های عملی فراگیر و عدم امکان مطالبه آن و عدم لزوم پاسخ‌گویی در مورد آن، خوانش صحیحی از برنامه توسعه آن نیست و امیدواری به تثبیت حقوق بشر از این رهگذر عبث و بی‌فایده است. لذا اتکال و اتکالی محض و مطلق به سازمان‌های بین‌المللی در تضمین حقوق بشر با ساختار و رویه کنونی بدون توجه به ابعاد دیگر موضوع در زمینه بسترسازی حمایت و احترام به حقوق بشر، یک پافشاری واپس‌گرایانه در توقف و تعلیق سیر تحولی جهان در روند تکامل-گرایی پیشتازانه آن است.

البته این به معنای نادیده گرفتن ظرفیت‌های این سازمان‌ها و فعالیت‌های سازمان‌دهی شده تشکیلاتی و تشریک مساعی نهادهای بین‌المللی نیست بلکه عدم کارایی مطلوب و متناسب با منابع تخصیصی، مورد انتقاد است که مستلزم یک جهت‌دهی سنجیده و حسابگرانه است تا انتظارات در جهت عملکرد کارا و بازدهی مطلوب تحقق یابد چراکه برای برطرف کردن مشکلات حقوق بشری جامعه جهانی هیچ‌گاه نمی‌توان تصویب اسناد بین‌المللی یا قوانین داخلی را شرط کافی برای تضمین و تحقق حقوق بشر و صلح فراگیر دانست. صلح کوشی صرفاً تئوریک و متوقف به مذاکرات گروه‌های سیاسی که برداشتهای خاص خود را از حق، عدالت و آزادی دارند، دستاوردی جز انفعال و انضلام نخواهد داشت.

استیفای کامل حقوق بشر و تثبیت و ترویج صلح از رهگذر فعالیت‌های هدفمند مردمی به عنوان منتفعان اصلی آن برخواهد خاست و اراده ملت‌ها باید پشتیبان اصلی اعمال حقوق بشر باشد. لذا نقش فعالیت‌های مردمی و تشکل‌های مردم نهاد و گروه‌های برخاسته از متن جامعه بسیار برجسته و پررنگ می‌گردد.

در کنار تمامی تلاش‌های علمی، نهادی و اجرایی، یک همراهی مستمر، فعالانه و آگاهانه و فعالیت هدفمند و آینده‌نگرانه از سوی مردم با اراده فراسازمانی و فرامنطقه‌ای ضروری است و برای استیفای صلح پایدار و فراگیر باید ابتکار عمل در دست خود ملت‌ها باشد و با اتکا به روش‌های نوآورانه برای ترویج و توسعه احترام به حقوق بشر قدم برداشت و از روش‌های ارتباطی و تعاملی متنوع و مبتکرانه در راستای ارسال پیام صلح و دوستی بهره‌برداری نمود.

اما باید توجه داشت که پیمودن هیچ مسیری بدون تجهیز امکان‌پذیر نیست. یکی از تجهیزات و ملزومات این مسیر آشنایی و آگاهی مردم است. مردم باید از حقایق و نیز حقوق خود آگاه باشند. چنانچه این آگاهی نسبت به حقوق در مردم وجود نداشته باشد، توقع تحقق کامل حقوق بشر و استقرار صلح، توقعی نابه‌جا و ناممکن است. این نیاز به آگاهی و اطلاع عموم از حقوق را می‌توان از طریق آموزش تامین کرد.

مقوله آموزش فرایندی مستمر است (رحمتی‌فر و گنجعلی دارانی، ۱۳۹۸) و صرفاً از طریق برگزاری همایش‌های مناسبی و مقطعی هدف آن محقق نخواهد شد. پیوستگی و مداومت، مشخصه اساسی و ضروری آموزش است که با بهره‌گیری هوشمندانه از ابزار قدرتمند تکرار می‌توان پایه‌های آن را تقویت کرد و با تکیه بر رویه‌های تکرارپذیر و هدفمند، دستیابی به هدف تسهیل می‌یابد.

۲. اهمیت و فواید آموزش حقوق بشر

در دنیایی که با چالش‌های متعددی مانند فقر، نابرابری، خشونت و نقض حقوق بشر روبه‌رو است، آموزش حقوق بشر به عنوان یک ضرورت حیاتی برای ساختن آینده‌ای عادلانه‌تر و صلح آمیزتر برای همه افراد عمل می‌کند. آموزش حقوق بشر نقشی اساسی در توانمندسازی افراد برای درک حقوق و آزادی‌های خود (رحمتی‌فر و گنجعلی دارانی، ۱۳۹۸)، دفاع از خود و دیگران در برابر نقض حقوق بشر، مشارکت فعال در جامعه و ایجاد تغییرات مثبت دارد. آموزش حقوق بشر می‌تواند زمینه‌ساز و زیربنای سایر آموزش‌ها باشد (زارعی زوارکی، ۱۳۹۶). از طریق آموزش حقوق بشر افراد می‌توانند مهارت‌های تفکر انتقادی، حل مسئله و ارتباطات را که برای تبدیل شدن به شهروندانی مسئول و متعهد به حقوق بشر ضروری هستند، توسعه دهند (نواب دانشمند، ۱۳۸۶). همچنین آموزش حقوق بشر به ترویج درک و احترام متقابل بین افراد از فرهنگ‌ها، مذاهب و جوامع مختلف با همه تفاوت‌ها کمک می‌کند (رحمتی‌فر و گنجعلی دارانی، ۱۳۹۸) و پایه‌ای برای ایجاد صلح پایدار و دوستی بین ملل می‌شود. علاوه بر این آموزش حقوق بشر می‌تواند به پیشرفت جوامع در زمینه‌های مختلف مانند سلامت، آموزش و رشد اقتصادی کمک کند.

کودکان به عنوان نسل آینده نقش کلیدی در ساختن دنیایی عاری از نقض حقوق بشر دارند. آموزش حقوق بشر در سنین پایین می‌تواند به آنها کمک کند تا ارزش‌های جهانی حقوق بشر را درک کنند و به مدافعان فعال حقوق بشر در آینده تبدیل شوند. جوانان نیز به عنوان رهبران آینده نقش مهمی در ترویج و محافظت از حقوق بشر دارند. آموزش حقوق بشر می‌تواند به آنها مهارت‌ها و دانش لازم را برای ایجاد تغییر مثبت در جوامع خود و در سراسر جهان ارائه دهد. بزرگسالان نیز به عنوان اعضای فعال جامعه می‌توانند از طریق آموزش حقوق بشر آگاهی خود را از حقوق خود و دیگران افزایش دهند و زمینه‌ساز ایجاد جامعه‌ای عادلانه‌تر و صلح آمیزتر شوند.

آموزش حقوق بشر یک سرمایه‌گذاری ضروری در آینده بشریت و از ارکان اساسی در ساختن جوامعی عادلانه، صلح‌آمیز و پایدار به شمار می‌رود (مرزوقی و دیگران، ۱۳۹۶). لذا ضروری است که در سطوح مختلف جامعه از جمله مدارس، دانشگاه‌ها، محل کار

و جوامع محلی به آن توجه شود. این امر فواید متعددی برای افراد، جوامع و کل بشریت به ارمغان می‌آورد که در ذیل به برخی از آنها اشاره می‌شود:

توانمندسازی افراد: آموزش حقوق بشر به افراد دانش، مهارت و اطمینان لازم را می‌دهد تا از حقوق خود آگاه شوند و برای احقاق آنها تلاش کنند (رحمتی‌فر و گنجلی‌دارانی، ۱۳۹۸). این امر به ویژه برای گروه‌های آسیب‌پذیر مانند زنان، کودکان، اقلیت‌ها و افراد دارای معلولیت اهمیت دارد که ممکن است در معرض تبعیض یا نقض حقوق بشر قرار گیرند. همچنین می‌توان به افزایش آگاهی عمومی در مورد مسائل حقوق بشری، تشویق به گفتگو، تضارب آرا و یادگیری مشارکتی در مورد حقوق بشر، تقویت جامعه مدنی و حمایت از مدافعان حقوق بشر اشاره کرد.

ارتقای صلح و امنیت: آموزش حقوق بشر به درک و احترام متقابل بین افراد و گروه‌های مختلف جامعه کمک می‌کند. این امر می‌تواند به کاهش تنش‌ها، پیشگیری از درگیری‌ها و ترویج صلح پایدار منجر شود.

توسعه پایدار: حقوق بشر با اصول توسعه پایدار، از جمله برابری، عدالت، مشارکت و توانمندسازی ارتباط تنگاتنگی دارد. آموزش حقوق بشر می‌تواند به افراد و جوامع کمک کند تا در تصمیم‌گیری‌هایی که بر زندگی آنها تأثیر می‌گذارد، مشارکت فعال داشته باشند و از حقوق خود در زمینه‌هایی مانند دسترسی به آموزش، بهداشت و مسکن برخوردار شوند.

تقویت حاکمیت قانون: آموزش حقوق بشر به افراد در مورد حقوق و تعهدات آنها در قبال قانون آگاهی می‌دهد. این امر می‌تواند به تقویت حاکمیت قانون، مبارزه با فساد و تضمین پاسخگویی مقامات دولتی کمک کند.

ایجاد جوامع عادلانه‌تر: آموزش حقوق بشر به افراد کمک می‌کند تا نسبت به بی‌عدالتی و تبعیض حساس باشند و برای ایجاد جوامعی عادلانه‌تر و فراگیرتر تلاش کنند. این امر می‌تواند به برابری در زمینه‌هایی مانند دسترسی به فرصت‌های آموزشی و شغلی، عدالت کیفری و آزادی بیان منجر شود.

ارتقای مسئولیت‌پذیری: آموزش حقوق بشر به افراد در مورد مسئولیت‌های آنها در قبال یکدیگر، نسل‌های آینده و محیط زیست آگاهی می‌دهد. این امر می‌تواند به ترویج رفتارهای مسئولانه و پایدار، مانند احترام به محیط زیست، صلح‌طلبی و همبستگی با دیگران کمک کند. آموزش حقوق بشر برای نسل‌های آینده نیز حائز اهمیت است. این امر به آنها کمک می‌کند تا در دنیایی عادلانه‌تر، صلح‌آمیزتر و پایدارتر زندگی کنند و زمینه لازم برای استیفای مطلوب حق بر تعیین سرنوشت آنها فراهم شود.

۳. اصول آموزش حقوق بشر

انتخاب بهترین شیوه برای آموزش حقوق بشر یک موضوع پیچیده و چندوجهی است که به عوامل مختلفی مانند مخاطبان، زمینه، منابع موجود و اهداف مورد نظر بستگی دارد. با این حال می‌توان برخی از اصول کلی را برای افزایش اثربخشی آموزش حقوق بشر در نظر گرفت:

مشارکتی و فراگیر: آموزش حقوق بشر باید مشارکتی و فراگیر باشد (نواب دانشمند، ۱۳۸۶) و مشارکت فعال همه افراد در جامعه را تشویق کند (رحمتی‌فر و گنجعلی دارانی، ۱۳۹۸) و به همه افراد، فارغ از مذهب، جنسیت، نژاد یا هر عامل دیگری فرصت یادگیری و مشارکت را بدهد. همه افراد باید فرصتی برای بیان نظرات خود، مشارکت در تصمیم‌گیری‌هایی که بر زندگی آنها تأثیر می‌گذارد و مطالبه حقوق خود داشته باشند. این امر به ایجاد حس تعلق و تعهد به حقوق بشر در میان همه افراد کمک می‌کند.

عملی و مرتبط: آموزش حقوق بشر باید عملی و مرتبط با زندگی روزمره افراد باشد و صرفاً محدود به ارائه نظریه‌های غیرعملی و غیرعینی نشود. این امر به این معنی است که باید به افراد مهارت‌ها و دانش لازم را برای اعمال حقوق خود و دفاع از حقوق دیگران در دنیای واقعی بدهد.

6

تناسب با فرهنگ: آموزش حقوق بشر باید به هنجارها و ارزش‌های فرهنگی مختلف حساس باشد (رحمتی‌فر و گنجعلی دارانی، ۱۳۹۸). لذا باید از طریق زبان و رویکردهایی اعمال شود که برای مخاطبان مورد نظر مناسب و مورد پذیرش باشد. اگر فرهنگ‌های گروه‌های دیگر تنها به اعتبار انگیزه‌ها و ارزش‌های یک گروه تجزیه و تحلیل شود، فهم الگوهای رفتاری آنها تقریباً غیرممکن است. دآوری درباره معنی و ارزش هر عنصر فرهنگی را باید با توجه به زمینه فرهنگی آن انجام داد (کونن، ۱۴۰۱).

مبتنی بر حقوق: آموزش حقوق بشر باید بر پایه حقوق بین‌المللی حقوق بشر و اصول جهانی برابری و کرامت انسانی باشد. این امر به این معنی است که باید به افراد در مورد حقوق و آزادی‌های خود و همچنین تعهدات دولت‌ها برای احترام و حمایت از آنها آموزش داده شود.

متنوع و جذاب: آموزش حقوق بشر باید متنوع و جذاب باشد. برنامه‌های آموزشی حقوق بشر باید طیف وسیعی از موضوعات حقوق بشر را پوشش دهد از جمله حقوق مدنی و سیاسی، حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، حقوق مربوط به زنان، حقوق کودکان و حقوق افراد اقلیت. علاوه بر این از روش‌های مختلف آموزشی مانند سخنرانی، مناظره، داستان‌سرایی، قصه‌گویی، بازی‌های نقش‌آفرینی، فیلم و موسیقی استفاده شود که می‌تواند به حفظ علاقه و انگیزه افراد کمک کند.

مستمر و پایدار: آموزش حقوق بشر باید مستمر و پایدار باشد و در طول زندگی افراد ارائه شود (رحمتی‌فر و گنجعلی دارانی، ۱۳۹۸). این امر به این معنی است که باید در مدارس، دانشگاه‌ها، محل کار و جامعه گنجانده شود. آموزش حقوق بشر باید به عنوان یک فرآیند یادگیری مادام‌العمر در نظر گرفته شود و افراد باید در طول زندگی خود فرصت‌های مداوم برای یادگیری در

¹ Role-playing games

مورد حقوق بشر، توسعه مهارت های لازم برای دفاع از حقوق خود و دیگران و مشارکت در ایجاد جامعه‌ای عادلانه‌تر و صلح آمیزتر داشته باشند.

غیرجانبدارانه: آموزش حقوق بشر باید عینی و بی‌طرفانه باشد و از حمایت از منافع افراد، گروه‌ها یا کشورهای خاص اجتناب کند.

مسئولیت‌پذیری و تکلیف محوری: آموزش حقوق بشر باید بر مسئولیت‌پذیری دولت‌ها، شرکت‌ها و افراد در قبال حقوق بشر تأکید کند. به عبارتی همه این بازیگران باید به دلیل نقض حقوق بشر پاسخگو باشند و برای ترویج و محافظت از حقوق بشر تلاش کنند.

در فرایند آموزش و تلاش برای افزایش دانش و بهبود نگرش مردم در موضوع آگاهی از حقوق و فراگرفتن تعالیم این حیطه باید به یک نکته توجه تام داشت. در مجامع مختلف و تعاملات اجتماعی به تبعیت از رویه اسناد بین‌المللی حقوق بشری، همواره از حقوق ذاتی انسان سخن به میان می‌آید و بر لزوم رعایت آن توسط دیگران تأکید می‌گردد و انسان پیوسته خواهان استیفای حقوق است و خود را مستحق آن می‌داند. تربیت انسانی که وابستگی حقیقی خود به جامعه و تاثیر و تاثرات بین فرد و جامعه را فراموش کند و با این نگرش بیش از آن که به تکلیف و مسئولیت‌های خود توجه کند، مطالبه‌گر حقوق خود است و ارزش‌ها و اولویت‌هایش بر مدار استیفای حقوقش استوار است، او را تکلیف‌گریز بار خواهد آورد و چنین رویه‌ای انسانی صلح طلب تربیت نخواهد کرد.

رویکرد پرداختن به حقوق ذاتی و انتظار انتفاع از آن به صورت یکجانبه با موضع تفکیک حق از تکلیف می‌تواند خالی از فایده باشد. حق و تکلیف دو امر متضایف اند و در وجود و عدم، ملازم و مرافق یکدیگرند و بدون هم معنا ندارند. اما تمرکز بر احقاق حقوق خود و غفلت از ادای تکالیف متوازن آن می‌تواند جامعه را از تحقق واقعی حقوق بشر دور سازد. به نظر تغییر الگوی گفتمان از توجه محض به حقوق ذاتی به نگاه توأمان و توجه همزمان به حقوق و تکالیف ذاتی (غلامعلی، ۱۳۹۹) در تعاملات اجتماعی و برنامه‌ریزی‌های فرهنگی و سیاستگذاری‌های حاکمیتی می‌تواند در گذر از انفعال و اهمال به کنشگری و پویایی در مسیر ترویج ادبیات احترام به حقوق بشر و ترویج صلح راهگشا باشد.

۴. روش‌های آموزش حقوق بشر

آموزش حقوق بشر را می‌توان در برنامه‌های درسی مدارس، دانشگاه‌ها و سایر موسسات آموزشی گنجانید. مدرسه می‌تواند اولین محل رسمی برای آموزش حقوق بشر باشد (زارعی زوارکی، ۱۳۹۶). در تدوین برنامه درسی حقوق بشر باید به ابعاد مختلف آن مانند محتوا، منطبق، اهداف، روش‌ها و محیط یادگیری به عنوان مضامین سازمان‌دهنده آن توجه نمود (مرزوقی و دیگران، ۱۳۹۶). سازمان‌های غیردولتی، گروه‌های مردمی و سایر سازمان‌ها می‌توانند برنامه‌های آموزشی غیررسمی در مورد حقوق بشر ارائه دهند. کارگاه‌های آموزشی می‌توانند به افراد در مورد موضوعات خاص حقوق بشر مانند حقوق زنان، حقوق کودکان یا

حقوق پناهندگان آموزش دهند. پویش‌های آگاهی‌رسانی می‌توانند به افزایش آگاهی از حقوق بشر و تشویق مردم به اقدام در دفاع از آنها کمک کنند. افراد می‌توانند از طریق فعالیت‌های حقوقی، مذاکره با سیاستمداران، نوشتن مقالات و کتب مربوطه یا پیوستن به گروه‌های حقوق بشری از حقوق بشر دفاع کنند.

در این بین نقش افراد و گروه‌های خاصی از اهمیت بیشتری برخوردار است چراکه میزان تاثیرگذاری آنها در جوامع بسیار زیاد است. برای مثال معلمان نقش کلیدی در آموزش حقوق بشر ایفا می‌کنند. آنها باید در مورد حقوق بشر آموزش ببینند و بتوانند آن را به روشی موثر و جذاب به دانش‌آموزان خود آموزش دهند. معلمان همچنین می‌توانند به ایجاد محیطی مناسب در کلاس درس کمک کنند که در آن احترام، درک و همدلی ارزش تلقی شود.

همچنین دولت‌ها مسئولیت دارند که محیطی را فراهم کنند که در آن آموزش حقوق بشر شکوفا شود. این امر به این معنی است که باید از آزادی بیان، آزادی تشکل‌ها و آزادی اجتماعات مسالمت‌آمیز محافظت کنند و همچنین منابع و بسترهای لازم برای آموزش حقوق بشر در مدارس و سایر موسسات را فراهم کنند.

علاوه بر این جامعه مدنی می‌تواند نقش مهمی در ترویج و آموزش حقوق بشر ایفا کند. سازمان‌های غیردولتی، گروه‌های مردمی و سایر سازمان‌ها می‌توانند برنامه‌های آموزشی، پویش‌های آگاهی‌رسانی و فعالیت‌های حقوقی را توسعه دهند. آنها همچنین می‌توانند بر دولت‌ها و شرکت‌ها موثر باشند تا به حقوق بشر احترام بگذارند.

البته نباید از نقش هر فرد به تنهایی غافل شد چراکه هر فرد می‌تواند در آموزش حقوق بشر سهیم باشد. هر فرد می‌تواند در مورد حقوق بشر خود و دیگران بیاموزد، در مورد آنها صحبت کند و برای دفاع از آنها اقدام نماید. همچنین می‌توان از سازمان‌هایی که در زمینه آموزش حقوق بشر فعال هستند، حمایت کرد و سهم خود را در این زمینه ایفا نمود.

۵. چالش‌های آموزش حقوق بشر

آموزش موثر حقوق بشر با چالش‌های متعددی مواجه است که باید برای دستیابی به اهداف آن به طور موثر مورد توجه و رسیدگی قرار گیرند:

کمبود منابع: کمبود منابع مالی، مربیان آموزش‌دیده و تجهیزات آموزشی با کیفیت چالش بزرگی برای ارائه آموزش گسترده و کارآمد حقوق بشر است.

فقدان تعهد سیاسی: عدم تعهد کافی دولت‌ها و ذینفعان دیگر به ترویج و حمایت از آموزش حقوق بشر چالش دیگری برای اجرای برنامه‌های آموزشی موثر است.

موانع فرهنگی: باورها، ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی خاص ممکن است درک و پذیرش مفاهیم حقوق بشر را دشوار کند یا به سبب وجود پیش‌فرض‌های فرهنگی تثبیت شده، در مقابل توسعه برخی جنبه‌های حقوق بشری مقاومت کنند.

فقدان آگاهی: بسیاری از افراد از حقوق خود و اهمیت آموزش حقوق بشر بی‌اطلاع هستند و لذا انگیزه لازم برای ورود به آن را ندارند.

درگیری و ناامنی: وجود درگیری‌ها و ناامنی‌های سیاسی و اجتماعی و خشونت‌های فیزیکی یا ساختاری می‌تواند دسترسی به آموزش حقوق بشر را دشوار یا غیرممکن کند.

تبلیغات منفی: اطلاعات نادرست، تبلیغات منفی و نفرت پراکنی می‌تواند درک صحیح حقوق بشر را مختل کند، اهمیت و ضرورت آن را انکار کند و آموزش آن را به چالش بکشد.

فقدان تمرکز عملی: برخی از برنامه‌های آموزشی حقوق بشر ممکن است بیش از حد بر مفاهیم نظری تمرکز داشته باشند و به اندازه کافی مهارت‌های عملی لازم برای دفاع از حقوق بشر را به افراد آموزش ندهند.

9

عدم ارزیابی و نظارت: فقدان سیستم‌های مناسب برای ارزیابی و نظارت بر اثربخشی برنامه‌های آموزشی حقوق بشر چالش‌هایی را در زمینه بهبود و تطبیق آنها با نیازهای در حال تغییر انسان به وجود می‌آورد.

سیاسی شدن حقوق بشر: سیاسی شدن حقوق بشر می‌تواند بر آزادی علمی و توانایی دانشجویان و پژوهشگران در کاوش در مسائل حقوق بشری به طور عینی تاثیر بگذارد.

غلبه بر این چالش‌ها نیاز به تلاش‌های مشترک و هدفمند از سوی دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی، سازمان‌های غیردولتی، معلمان، مربیان و خود افراد دارد.

۶. مباحث خاص در موضوع آموزش حقوق بشر

مباحث متعددی در زمینه آموزش حقوق بشر در حال حاضر حائز اهمیت هستند که باید به صورت ویژه مورد توجه قرار گیرند. برخی از مهمترین آنها عبارتند از:

۱. آموزش حقوق بشر در شرایط اضطراری و پس از درگیری

آموزش حقوق بشر تنها به شرایط عادی و سیر عادی امور اختصاص ندارد. ارائه آموزش حقوق بشر به جوامعی که تحت تأثیر درگیری یا بلاهای طبیعی قرار گرفته‌اند، کمک به بازسازی جوامع و ترویج صلح و امنیت از طریق آموزش حقوق بشر و توانمندسازی افراد برای مطالبه حقوق خود در شرایط پس از درگیری از موضوعاتی است که برای آموزش حقوق بشر در شرایط اضطراری باید مورد توجه قرار گیرند.

۲. آموزش حقوق بشر و تغییرات آب و هوایی

بحران آب و هوا تهدیدی جدی برای محیط زیست و حقوق بشر به شمار می‌رود. بررسی ارتباط بین حقوق بشر و تغییرات آب و هوایی، آموزش افراد در مورد حقوق و تکالیف خود در رابطه با تغییرات آب و هوایی و توانمندسازی جوامع برای مقابله هماهنگ با اثرات تغییرات آب و هوایی موضوعی است که بسیار حائز اهمیت است که در حقوق سنتی به آن توجه نمی‌شد و از این طریق می‌توان از جنبه‌های دیگر حقوق بشر محافظت نمود.

۳. آموزش حقوق بشر و تجارت

آموزش شرکت‌ها و دولت‌ها در مورد تعهدات آنها در زمینه حقوق بشر، ترویج تجارت مسئولانه و احترام به حقوق بشر در زنجیره‌های تامین و کمک به قربانیان نقض حقوق بشر مرتبط با تجارت برای دستیابی به عدالت از مواردی است که در حوزه حقوق بشر و تجارت باید مورد توجه قرار گیرند.

۴. آموزش حقوق بشر و هوش مصنوعی

بررسی چالش‌های اخلاقی و حقوق بشری مرتبط با هوش مصنوعی، توسعه هوش مصنوعی مسئولانه و با احترام به حقوق بشر و تضمین اینکه هوش مصنوعی برای ترویج و تحقق حقوق بشر استفاده شود، نه برای نقض آنها، از موضوعات نوین حقوق بشری است که عدم توجه به آن می‌تواند در آینده خسارات فراوانی به بار آورد.

۵. آموزش حقوق بشر و آینده کار

بررسی تاثیر تحولات تکنولوژیکی بر بازار کار و حقوق کارگران، ترویج حقوق کار شایسته و شرایط کار امن و سالم و توانمندسازی افراد برای انطباق با دنیای کار در حال تغییر و مطالبه حقوق خود مواردی هستند که در حوزه بین رشته‌ای حقوق بشر و حقوق کار باید در تصمیم‌گیری‌ها و سیاستگذاری‌های جوامع مختلف رعایت شوند.

۷. لزوم توسعه آموزش حقوق بشر در تمامی کشورها

در مواجهه با این پرسش که آموزش حقوق بشر در کشورهای در حال توسعه ضرورت بیشتری دارد یا در مورد کشورهای توسعه یافته، باید توجه داشت که تعیین اینکه آموزش حقوق بشر در کدام دسته از کشورها ضرورت بیشتری دارد، چندان دقیق و کارآمد نیست، چراکه نیاز به آموزش حقوق بشر در هر دو نوع به شدت احساس می‌شود و به دلایل متعددی نمی‌توان اولویتی مطلق برای یکی از آنها قائل شد.

در کشورهای توسعه یافته با وجود سابقه دیرینه‌تر در زمینه دموکراسی و نهادهای مدنی، چالش‌های جدیدی در زمینه حقوق بشر پدیدار شده‌اند. به عنوان مثال ظهور هوش مصنوعی، نگرانی‌های مربوط به حریم خصوصی و تبعیض الگوریتمی را به همراه

آورده است. ظهور فناوری‌های جدید و همچنین مسائلی مانند تغییرات آب و هوایی، مهاجرت و جهانی شدن نیاز به درک عمیق‌تر از حقوق بشر و رویکردهای جدید در زمینه حقوق بشر را ایجاد می‌کنند. البته در کشورهای توسعه‌یافته و دموکراتیک هم زندگی مسالمت‌آمیز همواره پایدار نیست (غلامعلی، ۱۳۹۹) و نابرابری و تبعیض همچنان وجود دارد. آموزش حقوق بشر می‌تواند به افراد در مبارزه با این چالش‌ها کمک کند.

در کشورهای در حال توسعه در حالی که ممکن است سابقه کمتری در زمینه حقوق بشر وجود داشته باشد، نیاز به آموزش در این زمینه بسیار حیاتی است. چرا که نقض حقوق بشر در این کشورها می‌تواند به طور گسترده‌تر و سیستماتیک رخ دهد. آموزش حقوق بشر می‌تواند به افراد در این کشورها کمک کند تا از حقوق خود آگاه شوند و برای احقاق آنها تلاش کنند. علاوه بر این آموزش حقوق بشر در کشورهای در حال توسعه می‌تواند به تقویت دموکراسی، حاکمیت قانون و صلح و ثبات کمک کند.

بنابراین به جای مقایسه ناکارآمد، باید بر ضرورت آموزش حقوق بشر در همه کشورها تاکید کرد. این امر به نفع کل بشریت خواهد بود و به ایجاد دنیایی عادلانه‌تر، صلح‌آمیزتر و پایدارتر کمک خواهد کرد. علاوه بر این باید به این نکته توجه داشت که آموزش حقوق بشر یک فرایند مداوم است. هیچ کشوری به نقطه‌ای نمی‌رسد که دیگر نیازی به آموزش حقوق بشر نداشته باشد. با تغییر جهان و پدیدار شدن چالش‌های جدید، نیاز به آموزش حقوق بشر نیز به طور مداوم تکامل خواهد یافت.

۸. کدام حق‌ها از حقوق بشر نیاز بیشتری به آموزش همگانی دارند

تعیین اینکه کدام حقوق بشری نیاز به آموزش همگانی بیشتری دارند، امری دشوار است چرا که همه حقوق بشر به یک اندازه مهم هستند. مهم است که به آموزش حقوق بشر در مورد طیف گسترده‌ای از موضوعات مانند حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، حقوق مدنی و سیاسی و حقوق مربوط به توسعه پایدار به صورت مناسب پرداخته شود چراکه تمامی حقوق با یکدیگر ارتباط دارند و به هم پیوسته هستند و نمی‌توان یک حق را به طور کامل از حقوق دیگر منفک و منفصل دانست. با این حال می‌توان با توجه به بعضی ضرورت‌ها و معیارها به برخی از حق‌های بشری که نیاز به آموزش بیشتری دارند، اشاره کرد:

۱. حقوقی که به طور گسترده‌تر نقض می‌شوند

برخی از حقوق بشر مانند حق حیات، حق بر آب آشامیدنی سالم، حق آزادی از شکنجه و حق آزادی بیان به طور گسترده‌تر در سراسر جهان نقض می‌شوند. آموزش در مورد این حقوق می‌تواند به افزایش آگاهی از این بحران‌ها و ترویج اقداماتی برای حل آنها کمک کند.

۲. حقوقی که کمتر شناخته شده هستند

برخی دیگر از حقوق بشر مانند حق بر امنیت روانی، حق بر آموزش و پرورش با کیفیت و حق بر اعتراض ممکن است به اندازه حقوق دیگر شناخته شده نباشند. آموزش در مورد این حقوق می‌تواند به افزایش آگاهی از آنها و ترویج احترام به آنها کمک کند.

۳. حقوقی که در معرض تهدیدهای جدید هستند

با ظهور فناوری‌های جدید و چالش‌های جهانی برخی از حقوق بشر مانند حق حریم خصوصی، حق آزادی بیان در اینترنت و حق بر یک محیط زیست سالم در معرض تهدیدهای جدیدی قرار گرفته‌اند. آموزش در مورد این حقوق می‌تواند به افراد کمک کند تا از این تهدیدها آگاه شوند و برای مقابله با آنها تلاش کنند. برای مثال آموزش در مورد حق آزادی بیان در اینترنت می‌تواند به ترویج دسترسی آزاد به اطلاعات و تبادل آزادانه نظرات و ایده‌ها کمک کند.

۴. حقوقی که برای گروه‌های خاص از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند

برخی از حقوق بشر مانند حقوق زنان، حقوق کودکان، حقوق افراد دارای معلولیت و حقوق اقلیت‌ها برای گروه‌های خاصی از افراد از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند که ممکن است در برنامه‌ریزی و سیاستگذاری دولتی توجه کاملی به آنها نشود. آموزش در مورد این حقوق می‌تواند به این گروه‌ها کمک کند تا از حقوق خود آگاه شوند و برای احقاق آنها تلاش کنند.

۹. نقش اشتراکات فرهنگی در آموزش حقوق بشر

کلیدواژه اصلی برای دستیابی به استیفای کامل حقوق بشر و برقراری صلح و امنیت، اقدام و عمل مبتکرانه است و در این راستا بهره‌گیری از اشتراکات فرهنگی ملل، فعالسازی مهارت‌های صلح را در پی خواهد داشت. از آنجایی که انسان‌ها با رنگ‌ها، زبان‌ها و چهره‌های متفاوت در جوامع مختلف زندگی می‌کنند، زبانی از جنس فرهنگ می‌تواند تفاهم، اتحاد و صمیمیت را در بین آنها ایجاد نماید. در سایه این فرهنگ‌سازی و محترم شمردن دیگر ادیان، عقیده‌ها و نژادها، افق گفت و گوهای راهگشا و ثمربخش بر روی انسان باز می‌شود و تمامی درب‌های بسته شده در رعایت حقوق بشر گشوده خواهند شد.

از اصلی‌ترین و غنی‌ترین پایه‌های ارتباط فرهنگی می‌توان به ابزارهایی از جمله ورزش و هنر اشاره کرد. ورزش و هنر می‌توانند وسیله‌ای مناسب برای ایجاد ارتباط و تعامل بیشتر بین انسان‌ها با وجود همه تمایزها و تفاوت‌ها باشند و در این قالب آدمی می‌تواند فرای رنگ‌ها، نژادها و گستردگی زبان‌ها با دیگران به تعاملی دوستانه بپردازد. پر رنگ بودن نقش این دو عامل بدان جهت است که هیچ مرزی جهت محدودیت آنها وجود ندارد و القای باورهای نیک و فاخر و پروراندن انگیزه‌های مثبت را به دنبال دارند و پرورش الگوهای شایسته و مناسب را به خوبی ایفا می‌نمایند.

بر اساس چنین نگرشی، استیفای مطلوب حقوق بشر و صلح را می‌توان از طریق آثار هنرهای تجسمی، نمایشی، موسیقی، ادبیات، سینما، معماری و انشعابات هنری دیگر ارائه داد. برای مثال یک هنرمند می‌تواند مشکلات حقوق بشری را در قاب

هنری خود تصویربرداری کند و عواطف و احساسات انسان دوستانه را برای حل آن بسیج نماید. یک شاعر می‌تواند با نبوغ ادبی خود ادبیات را در خدمت صلح درآورد. یک موسیقیدان می‌تواند پیام صلح و دوستی را به صورت جذاب و دلنشین به افراد در جوامع مختلف ارسال کند. فعالان حوزه هنرهای دستی می‌توانند با ابتکار در طرح‌های خود متمرثمر باشند. هنرهای نمایشی می‌توانند در تقبیح و تخطئه گرایش‌های جنگ طلبانه و تکمیل پروژه ناتمام صلح بین‌الملل نقش‌آفرین باشند. یک نقاش از بوم هنری خود می‌تواند احترام به حقوق دیگران و تبیین اشتراکات فرهنگی را آموزش دهد.

لذا اهتمام به آموزش و ترویج گفتمان مبتنی بر بهره‌گیری از اشتراکات فرهنگی مناسب، می‌تواند صلح، امنیت، توسعه و همزیستی مسالمت‌آمیز را به ارمغان آورد. همه این موارد در بستر اراده و خواست جدی مردم استیفا خواهند شد.

۱۰. تحلیل اقتصادی آموزش حقوق بشر

در فضای گرایش میان رشته‌ای حقوق و اقتصاد آیا رویکرد اقتصادی به حقوق از تئوری‌های اقتصاد خرد (حبیبی درگاه، ۱۳۹۲) و فرض انسان اقتصادی استفاده می‌شود (نعیمی، ۱۴۰۰). در واقع در تحلیل اقتصادی حقوق از ابزارهای تحلیلی اقتصاد و نگاه اقتصادی به موضوعات حقوقی برای دستیابی به راهکارهای کارآمدتر استفاده می‌شود که یکی از این ابزارهای اقتصادی نظریه انتخاب عقلانی است که بر طبق آن انسان در انتخاب‌های خود بر اساس ترجیحات شخصی‌اش همواره به دنبال حداکثرسازی مطلوبیت خود می‌باشد و در مورد انتخاب بین گزینه‌های مختلف، تحلیل هزینه فایده می‌کند و در نهایت یک انتخاب عقلانی صورت می‌دهد. تحلیل اقتصادی آموزش حقوق بشر به بررسی مزایا و هزینه‌های مرتبط با آموزش حقوق بشر می‌پردازد.

الف) مزایای آموزش حقوق بشر

کاهش جرم و جنایت: آموزش حقوق بشر می‌تواند به کاهش جرم و جنایت به ویژه جرایم خشونت‌آمیز کمک کند. این امر به دلیل آن است که آموزش حقوق بشر به افراد کمک می‌کند تا درک بهتری از حقوق و مسئولیت‌های خود داشته باشند و از طریق صلح‌آمیز به حل و فصل اختلافات بپردازند.

افزایش بهره‌وری اقتصادی: آموزش حقوق بشر می‌تواند به افزایش بهره‌وری اقتصادی از طریق ارتقای حاکمیت قانون، کاهش فساد و تشویق کارآفرینی کمک کند.

کاهش هزینه‌های اجتماعی: آموزش حقوق بشر می‌تواند به کاهش هزینه‌های اجتماعی مرتبط با فقر، نابرابری و تبعیض کمک کند.

بهبود سلامت: ارتباط ناگسستنی میان آموزش حقوق بشر و حق بر سلامت و بهداشت عمومی وجود دارد. آموزش حقوق بشر می‌تواند به بهبود سلامت افراد از طریق ارتقای آگاهی از حقوق مربوط به سلامت مانند حق دسترسی به مراقبت‌های بهداشتی

² Law and Economics

با کیفیت کمک کند. عدم توجه صحیح به آموزش سلامت می‌تواند منجر به آسیب‌های شدید اجتماعی در جوامع شود (باقری حامد، ۱۳۹۸).

تقویت صلح و ثبات: آموزش حقوق بشر می‌تواند به تقویت صلح و ثبات از طریق ترویج درک متقابل، احترام به حقوق بشر و حل و فصل مسالمت‌آمیز اختلافات کمک کند.

ب) هزینه‌های مرتبط با آموزش حقوق بشر

هزینه‌های برنامه‌ریزی و اجرا: این هزینه‌ها شامل توسعه و اجرای برنامه‌های آموزشی، استخدام و آموزش معلمان، تهیه منابع آموزشی و ساخت و اداره فضای آموزشی می‌شود.

هزینه‌های ارزیابی: این هزینه‌ها شامل ارزیابی اثربخشی برنامه‌های آموزشی و جمع‌آوری داده‌ها در مورد نتایج آنها می‌شود.

هزینه‌های فرصت: این هزینه‌ها به فواید بالقوه‌ای اشاره دارد که می‌توانست از منابعی که برای آموزش حقوق بشر استفاده می‌شود، در جای دیگری به دست آید.

14

آموزش حقوق بشر علاوه بر مزایای اقتصادی، فواید اخلاقی و اجتماعی مهمی نیز به همراه دارد. این فواید شامل ارتقای کرامت انسانی، برابری، عدالت و توانمندسازی افراد برای مشارکت فعال در جامعه می‌شود. با توجه به مزایای متعدد اقتصادی، اخلاقی و اجتماعی آن، می‌توان نتیجه گرفت آموزش حقوق بشر سرمایه‌گذاری ارزشمندی برای افراد، جوامع و دولت‌ها است.

نتیجه‌گیری

در دنیایی که با چالش‌های متعددی مانند فقر، نابرابری، درگیری و نقض حقوق بشر روبه‌رو است، آموزش حقوق بشر به عنوان یک ضرورت حیاتی برای ساختن آینده‌ای عادلانه‌تر و صلح‌آمیزتر برای همه افراد عمل می‌کند. آموزش حقوق بشر فرایندی است که به افراد دانش، مهارت و نگرش‌هایی می‌دهد که برای درک، دفاع و اعمال حقوق خود و دیگران لازم است. آموزش حقوق بشر یک فرآیند مداوم است که باید در طول زندگی ادامه یابد و موضوع استمرار و هدفمندی در فرایند آموزش و توجه به تکرار در امر آموزش از عوامل تاثیرگذار بر کارآمدی آن است. آموزش حقوق بشر به ترویج درک و احترام متقابل بین افراد از فرهنگ‌ها، مذاهب و نژادهای مختلف کمک می‌کند و مبنای صلح پایدار و دوستی بین ملل می‌شود. علاوه بر این می‌تواند به پیشرفت جوامع در زمینه‌های مختلف مانند سلامت، آموزش و رشد اقتصادی کمک کند. آموزش حقوق بشر باید بر اساس اصل کرامت ذاتی و برابر همه انسان‌ها باشد. همه افراد مستحق احترام و برخورداری از حقوق و آزادی‌های اساسی هستند. آموزش حقوق بشر باید بر برابری و عدم تبعیض تاکید کند. این بدان معناست که همه افراد باید در برابر قانون برابر باشند و از حقوق و آزادی‌های خود بدون هیچ گونه تبعیضی بر اساس وجوه تمایزشان برخوردار شوند. آموزش حقوق بشر باید عدالت را به عنوان یک ارزش اساسی ترویج کند و همه افراد باید به فرصت‌ها و منابع به طور عادلانه دسترسی داشته باشند و با آنها با احترام و

یازدهمین همایش ملی تحقیقات میان رشته‌ای در مدیریت و علوم انسانی

۳۰ دی ۱۴۰۳ - تهران

ISC^{CM}
International Science Citation Center

OxfordCert
Universal

کرامت رفتار شود. آموزش موثر حقوق بشر با چالش‌های متعددی مانند کمبود منابع، فقدان آگاهی، موانع فرهنگی و سیاسی شدن حقوق بشر مواجه است. غلبه بر این چالش‌ها نیاز به تلاش‌های مشترک از سوی دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی، سازمان‌های غیردولتی، معلمان و خود افراد دارد. تعیین اینکه آموزش حقوق بشر در کدام دسته از کشورها اعم از در حال توسعه یا توسعه‌یافته، ضرورت بیشتری دارد، چندان دقیق و کارآمد نیست چرا که نیاز به آموزش حقوق بشر در هر دو نوع به شدت احساس می‌شود و نمی‌توان اولویتی مطلق برای یکی از آنها قائل شد. از آنجایی که انسان‌ها با رنگ‌ها، زبان‌ها و چهره‌های متفاوت در جوامع مختلف زندگی می‌کنند، زبانی از جنس فرهنگ می‌تواند تفاهم، اتحاد و همزیستی مسالمت‌آمیز را در بین آنها ایجاد نماید. در سایه این فرهنگ‌سازی و محترم شمردن دیگر ادیان، عقیده‌ها و نژادها، افق گفت و گوهای راهگشا و ثمربخش بر روی انسان باز می‌شود و تمامی چالش‌های حقوق بشری برطرف خواهند شد. لذا اهتمام به آموزش و ترویج گفت‌وگو مبتنی بر بهره‌گیری از اشتراکات فرهنگی، می‌تواند صلح، امنیت، توسعه و همزیستی مسالمت‌آمیز را به ارمغان آورد.

منابع

باقری حامد، یوسف، آموزش حقوق بشر و حق بر سلامت و بهداشت عمومی، فصلنامه مطالعات بین‌المللی، سال ۱۶، شماره ۱ (پیاپی ۶۱)، ۱۳۹۸، ۸۲-۶۳.

حبیبی درگاه، بهنام، ۱۳۹۰، حقوق و اقتصاد (حقوق دادرسی مدنی)، چاپ اول، تهران، انتشارات جاودانه.

رحمتی فر، سمانه و گنجعلی دارانی، مهرداد، تسهیل‌گری: روش آموزش حقوق بشر، دوفصلنامه مطالعات حقوق بشر اسلامی، سال هشتم، شماره ۱۷، پاییز و زمستان ۱۳۹۸، ۶۱-۷۲.

زارعی زوارکی، اسماعیل، زمانی، سیدقاسم و طاهایی، زهرا، آموزش حقوق بشر پیش از آموزش عالی و در دوره ابتدایی، فصلنامه پژوهش‌های روابط بین‌الملل، دوره اول، شماره بیست و چهارم، ۱۳۹۶، ۱۵-۵۱.

صمدی، فخرالدین، راعی، مسعود و غمامی، سید محمد مهدی، چالش‌های فراروی آموزش حقوق بشر با نظام حقوقی ایران با تاکید بر سند ۲۰۳۰ یونسکو، فصلنامه علمی مطالعات فقه اقتصادی، ویژه نامه جستارهای نوین فقه و حقوق، ۱۴۰۰، ۳۰۵-۳۲۳.

غلامعلی، علی، رویکرد جمهوری اسلامی ایران به آموزش حقوق بشر در پرتو اسناد بین‌المللی (مطالعه موردی نهاد حقوق بشر سازمان ملل)، فصلنامه علمی رهیافت انقلاب اسلامی، ۱۴(۵۳)، ۱۳۹۹، ۴۷-۶۶.

کوئن، بروس، ۱۴۰۱، مبانی جامعه‌شناسی، چاپ سی و ششم، تهران، انتشارات سمت.

مرزوقی، رحمت اله، محمدی، مهدی، خورسندیان، محمدعلی و براهویی، فریده، برنامه درسی حقوق بشر در آموزش عالی: یک مطالعه کیفی، دومانه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی، دوره ۱۰، شماره ۶، ۱۳۹۶، ۴۹۲-۵۰۷.

نعیمی، سید مرتضی، ۱۴۰۰، درآمدی به رویکرد تحلیل اقتصادی حقوق، چاپ دوم، تهران، نشر میزان.

نواب دانشمند، فریبا، بررسی برخی از روشهای آموزش حقوق بشر، مجله حقوقی بین‌المللی، دوره بیست و چهارم، شماره سی و هفتم، ۱۳۸۶، ۱۶۷-۱۲۹.